

DOI: 10.35774/econa2022.03.140

JEL classification: H24, H25

UDC: 336.22.1

Святослав ГЕРЧАКІВСЬКИЙ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, Україна
E-mail: svather@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-4127-8044

АНТИКРИЗОВЕ ПОДАТКОВО-МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ ПОШИРЕННЮ COVID-19 В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Стрімке поширення пандемії COVID-19 стало глобальним викликом для всіх країн світу та вимагало швидких і ефективних рішень, в тому числі в податковій та митній сферах. Найбільше уваги уряди країн світу приділяли розгортанню виробництва на власних потужностях критичного медичного устаткування, інвестуванню в управління та розвиток інфраструктури системи охорони здоров'я, вдосконаленню протоколів лікування, а також тестуванням і вакцинації населення.

Мета. Полягає в теоретичному обґрунтуванні антикризового податково-митного регулювання в Україні в контексті протидії поширенню коронавірусу.

Метод (методологія). В процесі проведеного дослідження використані наступні методи: діалектичний, узагальнення, порівняння, системного аналізу, графічний, економіко-статистичний та ін.

Результати. Доведено, що сутність антикризового податково-митного регулювання в Україні впливає із поняття управління системою оподаткування, яке характеризується заходами для запобігання кризових ситуацій в державі та збільшення темпів економічного зростання за рахунок застосування певних методів оподаткування, таких як податкові та митні преференції, податкові санкції, митні заборони та обмеження тощо. Виявлено, що зниження макроекономічних індикаторів в Україні на час карантину та запроваджені у зв'язку з пандемією зміни до законодавства, в першу чергу, негативно вплинули на наповнення місцевих бюджетів, адже найбільше коштів недоотримано від податку з доходів фізичних осіб та плати за землю. Проаналізовано особливості діяльності митних інституцій в Україні під час пандемії. Запропоновано оновити технічні та спеціальні засоби митного контролю, що дозволить мінімізувати фізичні контакти між суб'єктами контролю при перетині митного кордону та підвищити його ефективність.

Ключові слова: пандемія; податкові інструменти; митні платежі; державна політика; митний контроль.

Вступ

Пандемія COVID-19, на відміну від подібних спалахів в 2003 р., 2009 р., мала значно більший масштаб, охопила близько 200 країн і створила вражаючі загрози для людства. За кількістю померлих COVID-19 наближається до топ-20 випадків смерті та вже істотно перевищила показники пандемії грипу А(Н1N1) в 2009 р. [1]. В Україні коронавірусна інфекція COVID-19 (пневмонія нового типу) вперше була діагностовано 3 березня 2020 р. в м. Чернівці, а

вже 13 березня було зафіксовано перший летальний випадок внаслідок коронавірусної інфекції. Станом на червень 2022 р. в Україні налічувалося 5014929 занедужавших, з них померлих – 108605 [2].

Негативні тенденції зумовлені пандемією коронавірусу вплинули на усі сфери та параметри економічної системи України, зокрема: зниження ділової активності суб'єктів господарювання спричинило відповідний спад руху обігових коштів; зниження рівня

© Святослав Герчаківський, 2022

Отримано: 06.09.2022 р.

Рекомендовано до друку: 30.09.2022 р.

Опубліковано: 14.10.2022 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Герчаківський С. Антикризове податково-митне регулювання в контексті протидії поширенню COVID-19 в Україні. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 3. С. 140-147. DOI: 10.35774/econa2022.03.140

прибутковості підприємств відобразилось на зменшенні надходжень загальнодержавних та місцевих податків та зниженні інвестиційної активності; зменшення акумуляції податкових та митних платежів стало чинником до зростання державного дефіциту та перерозподілу видатків державного бюджету; підвищення рівня безробіття обумовило збільшення обсягів соціальних виплат та зниження споживчого попиту; погіршення соціально-економічного становища населення масштабувало негативну ситуацію в депресивних регіонах країни тощо.

Проблематика антикризового регулювання економіки ретельно досліджувалась у працях українських вчених, таких як А. Гальчинський, В. Геєць, А. Гриценко, М. Денисенко, Я. Жаліло, В. Кузьменко, Б. Маліцький, Ю. Пахомов, В. Федоренко та ін. Питання антикризового податкового регулювання розглядали такі науковці, як Т. Єфименко, М. Романюк, А. Крисоватий, О. Десятнюк, О. Філатова, К. Швабій та ін. Проведений аналіз наукових праць з досліджуваної тематики, дозволяє зробити висновок про недостатність і фрагментарність досліджень щодо антикризового податково-митного регулювання саме в парадигмі протидії поширенню COVID-19 в Україні.

Мета статті

Метою статті є теоретичне окреслення контурів антикризового податково-митного регулювання в Україні в контексті протидії поширенню коронавірусу. В процесі проведеного дослідження використані наступні методи: діалектичний, узагальнення, порівняння, системного аналізу, графічний, економіко-статистичний та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження

Світовий досвід засвідчив, що країни світу переважно використовували дві стратегії боротьби з розповсюдженням вірусу COVID-2019: 1) стратегія жорстких обмежень (більшість країн світу), що передбачала закриття або перехід на дистанційну роботу усіх підприємств, які не були критично важливими для забезпечення життєдіяльності, самоізоляцію й обмеження пересування населення (на сьогодні ця стратегія визнана більш ефективною); 2) стратегія м'яких

обмежень (Нідерланди, Швеція, Південна Корея), яка передбачала забезпечення соціального дистанціювання, заборону масових заходів і впровадження протиепідемічних заходів на підприємствах, що функціонують.

Міжнародні організації розробили рекомендації для подолання негативних ефектів та поступового відновлення економік країн світу після завершення пандемії. Зокрема, МВФ головним заходом економічної підтримки у постпандемічний період визначила впровадження цільової фіскально-кредитної підтримки домогосподарств і підприємств, що постраждали внаслідок пандемії COVID-19.

У день визнання 11 березня 2020 р. Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) поширення COVID-19 пандемією Кабінет Міністрів України: 1) запровадив на всій території України карантин [3]; 2) заборонив експорт товарів медичного характеру, зокрема, рукавичок медичних нестерильних неталькованих нітрилових, халатів ізоляційних медичних одноразових, масок медичних (хірургічних) та респіраторів класу захисту не нижче FFP2 тощо [4].

Активні дії уряду та парламенту України щодо протидії коронавірусній інфекції в Україні знайшли відображення в напрацюванні та розробці багатьох нормативно-правових документів. Так, 2 квітня 2020 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)» (№ 540-IX), яким внесено зміни до 8 кодексів України – Податкового, Господарського, Цивільного, Кодексу законів про працю України, Кодексу адміністративного судочинства України та трьох процесуальних кодексів. Крім того, змін зазнали біля 30 законів України, які надалі стали правовою основою у тому числі антикризового податково-митного регулювання.

Економічна природа антикризового податково-митного регулювання в умовах пандемії COVID-2019 полягає в обґрунтованому та цільовому використанні податкових та митних інструментів державою для покращення добробуту країни та протидії хворобі. Сутність даної дефініції

викристалізується в управлінні системою оподаткування, яке характеризується заходами для запобігання кризових ситуацій в державі та збільшення темпів економічного зростання за рахунок введення певних методів оподаткування, таких як податкові та митні преференції, податкові санкції, митні заборони та обмеження, сплата митних платежів та ін.

Під основним змістом антикризового податково-митного регулювання розуміють принципи своєчасності виявлення, реагування на негативні пандемічні процеси та кризу в економіці держави. Крім того, таке регулювання спрямовується як на економіку держави загалом, так і на секторальні галузі. А

«для досягнення необхідного результату слід застосовувати засоби податкової політики, де беруться до уваги саме мотивація учасників ринкових відносин до виконання завдань, що стоять перед економікою держави» [5, с. 132].

На початку 2020 року Україна, як і переважна частина світового співтовариства, зіткнулись з неочікуваними викликами, що пов'язані з пандемією COVID-2019. Як наслідок, довелось оперативно вирішувати значний пласт проблем в сфері охорони здоров'я, державних фінансів, макроекономіки, митної справи тощо. Схематично процес антикризового податково-митного регулювання в Україні в умовах пандемії охоплював такі компоненти (рис. 1).

Рис. 1. Компонентний склад антикризового податково-митного регулювання в Україні в умовах пандемії COVID-2019

Примітка: складено автором.

Отож, в умовах пандемії COVID-2019 об'єктом регулювання антикризового податково-митного регулювання виступають ресурси, якими володіють держава, підприємства, громадяни-виборці та усі блага, які можуть бути використані для превенції та подолання наслідків поширення коронавірусної інфекції. При цьому, з метою забезпечення базового функціоналу податково-митного регулювання – стабілізації економічної ситуації в державі – можливим є використання наступних інструментів впливу: податків, митних платежів, податкових та митних преференцій, пільг, податкового кредиту, податкових санкцій, митних заборон і обмежень. Слід розуміти, що інструменти впливу податково-митного регулювання на стан кризи в економіці країни не завжди мають оперативний характер, швидше за все, вони є стратегічними, адже їх застосування мають значні часові лаги для досягнення функціональних завдань. Інституційний базис податково-митного регулювання в умовах пандемії COVID-2019 реалізується через суб'єктний склад державних інституцій, до яких слід віднести Міністерство фінансів України, податкові, митні, а також дотичні: прикордонні органи, Міністерство охорони здоров'я України, Рахункову палату України, фінансові регіональні управління та ін.

До факторів впливу на податково-митне регулювання та перебіг економічної кризи, викликані пандемією COVID-2019, потрібно віднести зовнішні фактори: продовження поширення захворювання у світі та поява нових штамів; тривалість запобіжних (карантинних) заходів у країнах світу; швидкість «відкриття» економік країн світу, зокрема, основних торгових партнерів України; можливості зовнішнього фінансування та доступу до міжнародних ринків капіталу; звуження зовнішніх ринків через знижену ділову активність у світі; нова світова енергетична та продовольча кризи; суттєве зростання цін на світових енергетичних ринках; поширення «торгових» війн і впровадження нових торговельних бар'єрів для вітчизняного експорту.

До внутрішніх факторів віднесемо наступні: російсько-українська війна та тривалість запровадженого воєнного стану; продовження карантину в країні; жорсткість карантинних

заходів; поширення захворювання у географічному, часовому та демографічному розрізі; свідомість громадян щодо дотримання режиму карантину; податкова культура громадян; зростання дефіциту бюджету, пенсійного фонду, фондів соціального страхування; падіння платоспроможного попиту населення; зростання безробіття; внутрішня та зовнішня міграції; неспроможність системи охорони здоров'я зупинити епідемію; погіршення якості життя населення; посилення соціальної напруги у суспільстві; масове банкрутство та закриття підприємств; ризики релокації підприємств із зон активних військових дій; криза неплатежів, банківська криза; посилення інфляції та девальвації; зростання бідності та соціальної напруги тощо.

Реалізація на практиці антикризового податково-митного регулювання здійснюється на основі нормативно-правового забезпечення, яке формується усіма гілками державної влади – законодавчою, виконавчою, судовою та із врахуванням принципів та критеріїв податкової державної політики, а саме – економічної ефективності, соціального добробуту, фіскальної достатності, комплексності, наукової обґрунтованості тощо.

Проведений аналіз показав, що наявність кризових тенденцій в результаті пандемії в Україні підтверджувалась падінням макроекономічних індикаторів. Так, у першому кварталі 2020 року було зафіксовано зниження темпів реального ВВП (-1,3%), який у другому кварталі 2020 року продовжив скорочення порівняно із I кварталом 2020 року (на -9,9%), так і з II кварталом 2019 року (на -11,4%). Найглибше падіння економіки припало саме на II квартал, і економічна активність почала відновлюватися внаслідок пом'якшення карантинних заходів. Крім того, падіння ВВП України у II кварталі 2020 року хоча і було доволі глибоким, але цілком зіставне з аналогічними показниками економічної активності в інших країнах світу.

Зниження макроекономічних індикаторів в Україні на час карантину та запроваджені у зв'язку з пандемією зміни до законодавства, в першу чергу, негативно вплинули на наповнення місцевих бюджетів. Найбільше коштів недоотримано від податку з доходів фізичних осіб та плати за землю. Зниження

надходжень від єдиного податку спостерігалося у громадах, де органи місцевого самоврядування прийняли рішення щодо зниження ставок єдиного податку для I та II групи платників єдиного податку. При цьому спостерігаємо і зменшення надходжень від акцизного податку, туристичного збору, від застосування штрафів та інших санкцій.

Органи місцевого самоврядування із більшою залежністю від податків, надходження яких пов'язане з економічною діяльністю, завжди зазнають сильнішого впливу від кризи [6]. До таких еластичних джерел надходжень відносяться податки з продажу, прибутку, доходів фізичних осіб тощо. Оскільки пандемія COVID-19 суттєво вплинула на макропоказники, то місцеві бюджети з високою часткою еластичних джерел надходжень неодмінно зазнали пропорційних втрат. Так, за підсумками 2020 року надходження до загального фонду місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 290,1 млрд грн, що становить 99% від затвердженого річного плану з урахуванням змін (293,2 млрд грн). У квітні-травні спостерігалося суттєве зменшення надходжень (-11,5%), після чого позитивна динаміка поступово відновилася і протягом червня-грудня середній показник приросту доходів склав 7,9% [7].

У 2020 р. зросла частка ПДФО (на 1,2%) – із 60,1% у 2019 р. до 61,3%; частка єдиного податку – із 12,8% у 2019 р. до 13,1%; акцизного податку з роздрібних продажів – із 5,0% до 5,4%; податку на нерухомість – із 1,8% до 2,0%. Водночас на 1,1% зменшилася частка плати за землю – у 2019 р. вона становила 11,9% у структурі доходів, а в 2020 р. – 10,8% [7]. Серед іншого – це зумовлено наданням державою пільг по платі за землю та відсутністю індексації нормативної грошової оцінки землі, яка є базою для оподаткування.

Окремі представники місцевого самоврядування навіть розробили комплексні місцеві програми фінансової підтримки суб'єктів господарювання в умовах боротьби з пандемією. Варто зауважити, що така підтримка надавалася в умовах додаткового фінансового навантаження у зв'язку з поширенням COVID-19 (маються на увазі видатки на закупівлю товарів, робіт і послуг, надбавки до заробітної плати медичним та

іншим працівникам, які безпосередньо зайняті в ліквідації коронавірусної хвороби), втрати великого обсягу надходжень бюджетів. Погоджуємось із твердженням, що «чимала частина цих витрат обумовлена рішеннями, які ухвалювалися без належного діалогу з органами місцевого самоврядування щодо їх прийняття» [8].

Важливий функціонал в системі антикризового податково-митного регулювання в умовах пандемії припав саме на митну компоненту. Однією із перших міжнародних інституцій, яка відреагувала на поширення COVID-19 в глобальному вимірі стала Всесвітня митна організація (ВМО) [9]. В Україні як члені ВМО 13 березня 2020 р. було прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України № 288-р "Про тимчасове закриття деяких пунктів пропуску через державний кордон та пунктів конт-ролю", згідно з яким тимчасово закрито 94 пункти пропуску через державний кордон і пунктів контролю та тимчасово припинено пішохідне сполучення у 49 пунктах пропуску через державний кордон [10]. Така ситуація знайшла відображення на обсягах переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України.

Так, за видами транспортних засобів не змінилася кількість пропущених морських суден, яка становила 12,4 тис. од. По всіх інших видах транспорту зниження становило від 31,7% для залізничних вагонів до майже 130% для автотранспорту [12].

Одним із важливих напрямків діяльності митних інституцій щодо реалізації антикризового податково-митного регулювання в умовах протидії поширення COVID-19 в Україні стало обмеження експортно-імпорتنних операцій із засобами індивідуального захисту медперсоналу та громадян. Так, у січні – березні 2020 року, тобто до запровадження заборони експорту, за даними митних органів, вивезено з України, у тому числі на безоплатній основі як дарування і благодійна допомога-пожертва, 52 т масок медичних (хірургічних) на суму 3 084 тис. дол. США; 2 т респіраторів класу захисту не нижче FFP2 на 140 тис. дол. США тощо. А вже, у квітні – травні 2020 року імпортовано більше, ніж експортовано у січні – березні, тобто до запровадження заборони експорту, масок медичних (хірургічних) – у 3,8 рази,

респіраторів класу захисту не нижче FFP2 – у 2 рази, рукавичок медичних нестерильних неталькованих нітрилових – у 26,6 рази. При цьому імпортувались маски медичні за ціною в

1,6 рази більшою, ніж експортувались, респіратори класу захисту не нижче FFP2 – у 2,8 рази, халати ізоляційні медичні одноразові – у 7,8 рази [13].

Таблиця 1. Динаміка пропуску через митний кордон України транспортних засобів і товарів в умовах поширення COVID-19

Показник	Одиниця виміру	Січень-вересень 2019 р.	Січень-вересень 2020 р.	Відхилення, %
Пропущено через митний кордон України транспортних засобів:	од.	13,8	6,7	-106,0
на ввезення		6,9	3,4	-102,9
на вивезення		6,9	3,3	-109,1
залізничних вагонів	тис. од.	2 022,3	1 536,1	-31,7
морських суден		12,4	12,4	0,0
річкових суден		11,7	6,3	-85,7
автотранспорту		11 530,8	5 019,4	-129,7
повітряних суден		112,2	49,3	-127,6
інших транспортних засобів		61,6	39,8	-54,8
Пропущено товарів через митний кордон України (крім товарів, що переміщуються стаціонарними милими транспорту):		млн т	247,0	246,4
на ввезення	70,9		63,9	-11,0
на вивезення	176,1		182,5	+3,5

Примітка: складено автором за [11].

В умовах поширення коронавірусної інфекції одним із важливих факторів, який дозволив би зменшити фізичні контакти між суб'єктами митних правовідносин є використання технічних та спеціальних засобів митного контролю. Водночас можемо констатувати незадовільний стан технічного забезпечення митниць Держмитслужби обладнанням, необхідним для ефективного проведення митного контролю. Так, за даними Держмитслужби, станом на 01.07.2021р. на пунктах пропуску через державний кордон України було наявне таке обладнання: 34 вагові комплекси, з них 15 од. (44,1%) непрацюючих; 26 скануючих систем мобільного типу, з них 19 (73,1%) непрацюючі; 117 скануючих систем стаціонарного типу, з них 34 (29,1%) непрацюючі; 49 комплектів для виявлення контрабанди, з них 11 (22,4%) непрацюючі; 10 детекторів дорогоцінних металів, з них 9 (90%) непрацюючі; 16 детекторів дорогоцінних каменів, з них 8 (50,0%) непрацюючі [13].

Таким чином, низький рівень забезпечення митниць Держмитслужби скануючими системами, ваговими комплексами та іншим обладнанням, необхідним для ефективного проведення митного контролю, не тільки призводить до збільшення часу на здійснення такого контролю, а й створює корупційні ризики при митному оформленні товарів і транспортних засобів, а також ризики ввезення в Україну сірого імпорту, контрафакту та контрабанди.

Отже, проведений аналіз наслідків поширення пандемії COVID-2019 засвідчив, що загрози та ризики щодо наповнення Державного бюджету України 2020 р. першочергово вплинули на перегляд основних макропоказників під час його формування, а саме: зменшення дохідної частки бюджету на 117,8 млрд грн; збільшення дефіциту Державного бюджету України на 202,1 млрд грн (майже втричі); зменшення видаткової частки бюджету на 86,4 млрд грн тощо. При цьому створено Фонд боротьби з гострою

респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками у сумі 64,7 млрд грн, однак його управління носило «ручний характер», що в результаті могло сприяти нецільовому використанню бюджетних ресурсів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, досліджено важливість антикризового податково-митного регулювання в умовах протидії поширенню COVID-19, зроблено теоретичні узагальнення та контури такого регулювання в 2020-2021 рр., проаналізовано здійснені державні заходи щодо подолання пандемії та зроблено висновки про те, що ускладнення становища у сфері державних фінансів внаслідок запроваджених антиковідних заходів в Україні спричинили: повільне економічне відновлення, що відобразилось на індикаторах державного та місцевих бюджетів, бюджету Пенсійного фонду України; активне застосування схем

мінімізації податкових та митних платежів через виплати зарплат «у конвертах», розширення тіньової зайнятості, зростання контрабанди товарів; фіскальні дисбаланси через зростання обсягів податкових та митних преференцій для стимулювання економіки; застарілість технічного оснащення митних постів; додаткові втрати місцевих бюджетів внаслідок запроваджених пільг зі сплати окремих податків та недостатня їх підтримка з боку держави; зниження обсягів експорту-імпорту товарів, транспортних засобів, а отже зменшення акумулювання митних платежів в доходи державного бюджету.

Розглянуті проблеми і запропоновані рекомендації щодо удосконалення антикризового податково-митного регулювання сприятимуть ефективній протидії поширенню COVID-19, а також сформулюють базу для продовження досліджень в напрямку вдосконалення фіскальної сфери України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пандемія коронавірусної інфекції COVID-19: короткий аналітичний огляд. URL: https://www.researchgate.net/publication/340397249_Pandemia_koronavirusnoi_infekcii_COVID-19_korotkij_analiticnij_oglad.
2. Коронавірус в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/coronavirus/ukraine>.
3. Постанова КМУ від 11.03.2020 № 211 „Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text>.
4. Постанова КМУ від 11.03.2020 № 214 „Про внесення змін у додаток 1 до постанови КМУ від 24 грудня 2019 р. № 1109”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-2022-%D0%BF#Text>.
5. Іршак О., Головнюк Ю. Антикризове податкове регулювання фінансового сектору та його структура. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Випуск №2. С. 132.
6. Фугело П., Савіцька С. Вплив пандемії Covid-19 на наповнення місцевих бюджетів. Економічний дискурс. 2020. Випуск 2. С. 86-94.
7. Вплив пандемії COVID-19 на місцеві фінанси. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/716/ULEAD_COVID19_Report_29.04.2021_.pdf.
8. Петруха С., Палійчук Т., Петруха Н. Місцеві фінанси в умовах коронакризи: нова бюджетна архітектоніка та фінансова спроможність регуляції секторальних та соціально-економічних процесів. Фінанси України. 2020. №12. С. 83-105.
9. Офіційний сайт World Customs Organization. URL: <http://www.wcoomd.org/en.aspx>.
10. Про тимчасове закриття деяких пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 березня 2020 № 288-р (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/288-2020-p#Text>.
11. Статистика декларування, переміщення товарів та транспортних засобів. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-mitnitsi>.
12. Ситник Н., Беднарчук В. Митна політика України в умовах пандемії Ковід-19. Економіка та суспільство. 2022. №37. С. 89.
13. Звіт про результати аналізу використання у 2020 році коштів, спрямованих на боротьбу з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-COV-2, та її наслідками. К: 2021, с. 103.
14. Звіт про результати аудиту ефективності планування та результативності контролю за повнотою нарахування і своєчасністю надходження податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції. URL: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=1041>.

REFERENCES

1. Pandemiya koronavirusnoyi infektsiyi COVID-19: korotkyy analitychnyy ohlyad. (n.d.). Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/340397249_Pandemia_koronavirusnoi_infekcii_COVID-19_korotkij_analiticnij_oglad. [in Ukrainian].
2. Koronavirus v Ukraini. (n.d.). Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/coronavirus/ukraine>. [in Ukrainian].
3. Pro zapobihannya poshyrennyu na terytoriyi Ukrainy hostroyi respiratornoyi khvoroby. (2020). COVID-19, sprychynenoyi koronavirusom SARS-CoV-2 [Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].
4. Pro vnesennya zmin u dodatok 1 do postanovy KМУ vid 24 hrudnya 2019 r. № 1109 Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy] (2020). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-2022-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].
5. Irshak, O., Holovnyuk, Y. (2018). Antykryzove podatkovye rehulyuvannya finansovoho sektoru ta yoho struktura. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, 2, 132. [in Ukrainian].
6. Fuhelo, P., Savitska, S. (2020). Vplyv pandemiyi Sovid-19 na napovnennya mistsevykh byudzhativ. *Ekonomichnyy dyskurs*, 2, 86-94. [in Ukrainian].
7. *Vplyv pandemiyi COVID-19 na mistsevi finansy*. (2021). Retrieved from: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/716/ULEAD_COVID19_Report_29.04.2021_.pdf. [in Ukrainian].
8. Petrukha, S., Paliychuk, T., Petrukha, N. (2020). Mistsevi finansy v umovakh koronakryzy: nova byudzhetna arkhitektonika ta finansova spromozhnist' rehulyatsiyi sektoral'nykh ta sotsial'no-ekonomichnykh protsesiv. *Finansy Ukrainy*, 12, 83-105. [in Ukrainian].
9. Ofitsiyyny sayt World Customs Organization. Retrieved from: <http://www.wcoomd.org/en.aspx>.
10. *Pro tymchasove zakryttya deyakykh punktiv propusku cherez derzhavnyy kordon ta punktiv kontrolyu*. [Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy] (2020). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/288-2020-p#Text>. [in Ukrainian].
11. *Statystyka deklaruvannya, peremishchennya tovariv ta transportnykh zasobiv*. (2021). Retrieved from: <https://customs.gov.ua/statistika-mitnitsi>. [in Ukrainian].
12. Sytnyk, N., Bednarchuk, V. (2022). Mytna polityka Ukrainy v umovakh pandemiyi Kovid-19. *Ekonomika ta suspilstvo*, 37, 89. [in Ukrainian].
13. *Zvit pro rezultaty analizu vykorystannya u 2020 rotsi koshtiv, spryamovanykh na borot'bu z hostroyu respiratornoyu khvoroboyu COVID-19, sprychynenoyu koronavirusom SARS-COV-2, ta yiyi naslidkamy*. (2021). 103. [in Ukrainian].
14. *Zvit pro rezul'taty audytu efektyvnosti planuvannya ta rezul'tatyvnosti kontrolyu za povnotoyu narakhuvannya i svoychasnistyu nadkhodzheniya podatkov na mizhnarodnu torhivlyu ta zovnishni operatsiyi*. (2022). Retrieved from: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=1041>. [in Ukrainian].

Svyatoslav Gerchakivsky, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Department of Finance, West Ukrainian National University, Ukraine

Anti-crisis tax and customs regulation in the context of combating the spread of COVID-19 in Ukraine

Abstract

Introduction. The rapid spread of the COVID-19 pandemic has become a global challenge for all countries of the world and required quick and effective solutions, including in the tax and customs spheres. The governments of the countries of the world paid the most attention to the deployment of production at their own capacities of critical medical equipment, investment in the management and development of the infrastructure of the health care system, improvement of treatment protocols, as well as testing and vaccination of the population.

Goal. It consists in the theoretical justification of the anti-crisis tax and customs regulation in Ukraine in the context of combating the spread of the coronavirus.

Method (methodology). In the course of the research, the following methods were used: dialectical, generalization, comparison, system analysis, graphic, economic-statistical, etc.

The results. It is proved that the essence of anti-crisis tax and customs regulation in Ukraine stems from the concept of management of the taxation system, which is characterized by measures to prevent crisis situations in the state and increase the rate of economic growth due to the introduction of certain methods of taxation, such as tax and customs preferences, tax sanctions, customs prohibitions and restrictions, etc. It was revealed that the decrease in macroeconomic indicators in Ukraine during the quarantine and the changes to the legislation introduced in connection with the pandemic, first of all, negatively affected the filling of local budgets, because the most funds were not received from the income tax of individuals and land fees. The peculiarities of the activities of customs institutions in Ukraine during the pandemic have been analyzed. It is proposed to update the technical and special means of customs control, which will allow to minimize physical contacts between subjects of control when crossing the customs border and increase its efficiency.

Keywords: pandemic; tax instruments; customs payments; state policy; customs control.

Cite as: Gerchakivsky, S. (2022). Anti-crisis tax and customs regulation in the context of combating the spread of COVID-19 in Ukraine. *Economic analysis*, 32 (3), 140-147. DOI: 10.35774/econa2022.03.140